herpy

VARANER

Varanus mertensi

Varanus mertensi är en mörk, halvt vattenlevande varan från floder och lagunar i norra Australien, med en sammantryckt svans som fungerar som en åra och näsborrar som kan stängas under vatten. Arten är hotad i naturen, och även om den har fötts upp i fångenskap är skötseln bara sparsamt beskriven. Den kräver en stor anläggning med en djup vattendel.

Familj: Varanidae Engelska: Mertens's Water Monitor Publicerad 16 november 2026

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**80-120 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**10-15 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Marklevande och semiakvatisk**
Biotop	**Savann, klippterräng och våtmark**
Svårighetsgrad	**Expert**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**250 × 120 × 120 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**28-32 °C**
Värmeplats	**40-50 °C**
Temperatur, natt	**22-25 °C**
Luftfuktighet	**60-80 %**
Vatten	**Vattendel** djup 40-60 cm
Vattentemperatur	**26-30 °C**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter, ryggradsdjur och maskar/sniglar**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**10 ägg**
Inkubation	**200-300 dagar** vid 28-31 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Starkt hotad (EN)**

Om arten

Varanus mertensi är en medelstor varan som är mörkbrun, olivgrå eller nästan svart på ovansidan, med små, svartkantade, gråvita till gulvita fläckar som ligger utspridda utan fast mönster. Fläckarna bildar ofta rader vid svansroten. Huvudet är olivbrunt med en ljus ring kring öronöppningen, och läpparna är bandade i mörkgrått och brunvitt. Undersidan är vitaktig till gulaktig med oregelbundna grå band, fläckar eller ett nätmönster, medan strupen är utan teckning.

Ingen annan varan är så väl anpassad till livet i vatten. Svansen är kraftigt sammantryckt från sidorna och har en dubbel köl, så att den fungerar som en åra. Näsborrarna vänder uppåt och kan stängas under vatten, och djuret kan svälja bytet under vatten. Det är den enda varan som är känd för att använda luktsinnet för att hitta byte under vatten.

Storleken anges olika. Uppgifterna varierar från högst 113 cm till omkring 2 m i total längd, och vuxna djur blir i genomsnitt omkring 110-120 cm. Ett vuxet djur som sågs i naturen var 90-100 cm. I ett stickprov på 33 vilda djur var nos-kloaklängden 7-48 cm, i genomsnitt 29 cm, och svansen är 1,4-1,8 gånger så lång som kropp och huvud. Vikten är inte dokumenterad. Arten

beskrevs 1951 och är uppkallad efter herpetologen Robert Mertens. Namnet *V. bulliwallah* från 1956 räknas i dag som en synonym.

Det är en dagaktiv art, som ofta ligger och solar sig på stenar och grenar över vattnet och låter sig falla i vattnet när den störs. Arten är inget vanligt terrariedjur. Den har fötts upp många gånger i djurparker och hos privatpersoner i Europa sedan 1960-talet, men själva skötseln är bara sparsamt beskriven, så flera av siffrorna är lånade från besläktade, vattenlevande varaner och ska läsas som försiktiga uppskattningar.

För den som överväger arten: ett vuxet djur på omkring en meter ska ha en hembyggd anläggning eller ett rum på minst 250 × 120 cm, där en stor del är djupt, filtrerat och uppvärmt vatten. Vattenbyten, filter och uppvärmning är ett fast arbete och en varaktig utgift i minst 10-15 år.

Utbredning och livsmiljö

Varanus mertensi är inhemsk i norra Australien. Arten finns från Kimberleyregionen i norra Western Australia över Top End i Northern Territory och Gulf Country till västra sidan av Cape York-halvön i Queensland. Typlokalen är en boskapsstation nära Halls Creek i östra Kimberley.

Den finns vid floder, vattenhål, lagunar och kärr längs kusten och inne i landet och är sällan långt från vatten. Alla registrerade fynd av arten ligger i Australien. Bestånden har gått kraftigt tillbaka i stora delar av Northern Territory och Queensland, eftersom djuren äter den giftiga, införda paddan *Rhinella marina*, som har spridit sig över norra Australien. Därför står arten nu som hotad (EN) på IUCN:s rödlista. Lokalt, till exempel i Kimberley, är den dock fortfarande vanlig.

> **Naturlig utbredning:** Australien.

LIVSMILJÖ

Varanus mertensi lever i våtmarker och längs vattendrag i tropiska Australien, där året delas i en våt och en torr årstid. Den ses vid vattenkanten vid floder, i lagunar, i säsongsöversvämmade dammar och längs konstgjorda vattendrag, och i Kimberley också vid raviner och klippkanter längs bäckar. Djuret solar sig på stenar och grenar i eller över vattnet och söker sig ut i vattnet vid fara. Det har setts sova under vatten.

Födosöket sker både på land och i vatten. Huvudfödan är sötvattenskrabbor, och dessutom fisk, grodor, kräftor, räkor, andra leddjur, as och ägg, bland annat sköldpaddsägg, som den gräver upp. Arten har ett gott luktsinne. Äggen läggs i en kammare i en brant strand. I det enda kända vilda boet låg kammaren omkring 30 cm under ytan och omkring 1,5 m över vattenlinjen, omkring 70 m från strandvegetationen. Äggläggningen antas ligga tidigt under torrperioden, så att ungarna kläcks under följande regntid, men andra iakttagelser tyder på äggläggning sent under regntiden. Klimatet är varmt året runt med kraftigt regn under regntiden, och vattenståndet i floderna växlar mycket.

Skötsel

TERRARIET

I den australiska delstaten New South Wales kräver reglerna för privata hållare minst 2,88 m² golvyta för ett vuxet *Varanus mertensi*, till exempel 240 × 120 cm, utifrån en genomsnittlig vuxenlängd på 110-120 cm, och det ska finnas tillräckligt med vatten för att djuret ska kunna simma. Ett terrarium för två djur ska vara minst 50 % större. Faktarutans 250 × 120 × 120 cm (längd × bredd × höjd) för ett djur ligger strax över detta minimum, och höjden är en uppskattning. Större är bättre, eftersom arten simmar och rör sig mycket. En stor del av golvet ska vara vatten, och resten land med solplats, djup botten och gömslen. Ungar kan börja i ett mindre terrarium med en låg vattendel, men ska över till den stora anläggningen inom några år.

Land: ett djupt lager jord och sand som djuret kan gräva i, och där en hona kan gräva en bohåla. Lägg platta stenar och tjocka grenar i och över vattnet som solplatser, precis som i naturen. Gör flera gömslen med två utgångar på land och mellan torra stenar. Alla värmekällor ska vara skärmade så att djuret inte kan bränna sig, och luckorna ska kunna låsas, eftersom varaner är starka och försöker ta sig ut.

Vattnet behöver ett kraftigt filter som tål en varans avföring, och en botten utan vassa kanter. All inredning ska sitta fast eller vara så tung att den inte kan flyttas.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Varanus mertensi kommer från ett varmt, tropiskt klimat och behöver en tydlig temperaturgradient. Siffrorna är lånade från besläktade varaner och inte dokumenterade för arten.

Luften ska vara 28-32 °C på dagen, och solplatsen ska ha en yttemperatur på 40-50 °C, mätt med IR-termometer. Yttemperaturen får inte förväxlas med lufttemperaturen. Djuret ska kunna välja mellan solplatsen, en ljum zon och en svalare del. På natten stängs värmen av, och temperaturen sjunker till 22-25 °C.

Vattnet hålls på 26-30 °C. För kallt vatten gör djuret slött och hämmar matsmältningen. Använd termostater på alla värmekällor och mät både luft, yta och vatten. Någon vintervila i terrariet är inte dokumenterad, och arten lever i ett klimat utan kalla vintrar.

Läs mer: Vintervila och årstider

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten i terrariet ska vara 60-80 %. Med en stor vattendel håller sig fuktigheten nästan av sig själv, så det viktigaste är god ventilation, så att luften inte blir tung och stillastående. Det är inte dokumenterat om fuktigheten bör variera med årstiderna i fångenskap.

Landdelen ska vara tillräckligt fuktig för att hålorna ska hålla formen, men inte så blöt att den mögnar. Låt en del av landdelen torka upp mellan besprutningarna. Djuret dricker ur vattendelen.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

VATTEN OCH VATTENKVALITET

Vattendelen är hjärtat i anläggningen, och djuret ska kunna simma och dyka i den. Något bestämt vattendjup är inte dokumenterat för arten. Som en försiktig uppskattning, lånad från andra vattenlevande varaner, ska vattnet vara 40-60 cm djupt över en del av botten, och det ska finnas en platt kant eller en ramp så att djuret lätt kan ta sig upp och ner.

Vattnet hålls på 26-30 °C. Djuret smutsar ner mycket i vattnet, så det ska filtreras kraftigt, och en stor del av det ska bytas regelbundet. Använd avklarat vatten utan klor. Rengör vattendelen noga, för varaner kan överföra salmonella genom vattnet.

Läs mer: Karantän och hygien

LJUS OCH UVB

Varanus mertensi är dagaktiv och solar sig mycket och behöver därför kraftigt ljus och UVB. Rätt zon är inte dokumenterad för arten. Som en försiktig uppskattning, lånad från andra dagaktiva varaner som solar sig i öppen terräng, ska anläggningen ha en solplats i Ferguson-zon 3, så att djuret kan välja mellan ett UV-index på omkring 3-6 på solplatsen och skugga i resten av terrariet. Använd ett kraftigt UVB-rör eller en UVB-metallhalogenlampa på gott avstånd över solplatsen, och byt rör enligt tillverkarens anvisning, eftersom UVB-strålningen försvagas långt innan röret slutar lysa.

Ljuset ska vara tänt 11-13 timmar per dag, något längre på sommaren och något kortare på vintern. Solplatsen ska vara den ljusaste platsen i anläggningen. Ljus och värme ska kunna stängas av på natten.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

I naturen lever *Varanus mertensi* mest av sötvattenskrabbor och dessutom av fisk, grodor, kräftor, räkor, andra leddjur, ägg och as. Det är svårt att efterlikna helt i fångenskap, och det finns inga beskrivna utfodringsplaner för arten, så följande är lånat från andra halvt vattenlevande varaner.

Ungar och vuxna kan få en blandning av hela fiskar, räkor och kräftor, stora insekter som gräshoppor och kackerlackor, sniglar, ägg och då och då möss. Gnagare får inte bli huvudföda: arten äter dem inte i naturen, och de är feta, så ett djur som får många blir fett och kan få leverproblem.

Variera fodret så att djuret får både kräftdjur, fisk och insekter. Mata ungar varje dag eller varannan dag och vuxna två till tre gånger i veckan i lämpliga mängder. Pudra fodret med kalk och då och då med vitaminer, men var försiktig med extra D3 när djuret har UVB. Vissa fiskar innehåller ett enzym som bryter ner vitamin B1, så fisk bör inte vara den enda födan. Ta bort foderrester från vattnet så att de inte ruttnar.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Säkerhet: *Varanus mertensi* är stark och snabb, och även ett djur på en meter har vassa klor, kraftiga käkar och en svans som kan slå hårt. Arten flyr normalt ut i vattnet, och ett djur som inte kan komma undan kan bita och slå med svansen. Räkna med att ett vuxet djur kan ge djupa sår. Stötta alltid hela kroppen och håll fast om frambenen och svansroten när djuret lyfts.

Tämj ett nytt djur lugnt. Ge det flera veckor att lugna sig innan du hanterar det. Närma dig långsamt och låt djuret vänja sig vid handen vid utfodringen. Särskilda metoder för arten är inte beskrivna, så råden är lånade från andra varaner. Håll hanteringen kort och avbryt om djuret blåser upp sig, väsnas eller slår med svansen. Ett djur som vänjs vid att få mat från handen kan förväxla en hand med mat, så använd alltid en pincett.

Varaner kan bära på salmonella. Tvätta händer och armar noga efter kontakt med djuret, vattnet och inredningen, och använd aldrig köksvasken eller badkaret för att göra rent terrariets saker. Barn, gravida och personer med försvagat immunförsvar bör inte ha kontakt med djuret eller vattnet.

Arten hålls bäst enskilt. Hur djuren fungerar tillsammans utanför parningen är inte beskrivet, så håll aldrig två djur tillsammans utan en extra stor anläggning och noggrann uppsikt.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Det är svårt att se könet hos *Varanus mertensi*. Det finns en beskriven metod för att könsbestämma vuxna djur, men den kräver erfarenhet, och ungar kan inte könsbestämmas säkert utifrån. Åldern vid könsmognad är inte dokumenterad, varken i naturen eller i fångenskap. Hos besläktade varaner av samma storlek sker det typiskt efter två till fyra år, men det är en uppskattning, inte ett facit.

PARNING

Parningen har bara setts få gånger i naturen. I östra Kimberley har parning setts i december och februari, medan dräktiga honor har hittats från januari till juni, och en parning har registrerats i juli i Northern Territory. Yngeltiden verkar alltså inte vara skarpt avgränsad. Arten har fötts upp många gånger i fångenskap, redan 1965, men detaljer om parningen är sparsamt beskrivna. Ska två djur sättas ihop måste det ske i en mycket stor anläggning med många gömslen och möjlighet att skilja dem åt direkt, eftersom hanen kan bli våldsam mot honan.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan gräver en kammare i en brant strand, och i det enda kända boet från naturen låg 10 ägg omkring 30 cm under ytan. Kullstorlek och antal kullar per år är i övrigt inte dokumenterade, så siffran 10 i faktarutan är ett enstaka fall och inte nödvändigtvis en normal kullstorlek. I fångenskap ska honan ha en stor, djup landdel med fuktig, formbar jord där hon kan gräva sin håla, annars kan hon hålla kvar äggen. Hon ska ha gott om foder och kalk fram till äggläggningen, och får hon inte lagt ska en veterinär med erfarenhet av varaner titta på henne.

INKUBATION

Äggen ruvas i en kläckmaskin i fuktigt substrat som vermikulit eller perlit, och de ska inte vändas. Ruvningen tar 200-300 dagar beroende på temperaturen. Temperaturen i faktarutan, 28-31 °C, är lånad från besläktade varaner. För hög temperatur kan skada fostren, och om könet beror på temperaturen är inte undersökt.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nykläckta ungar simmar direkt, och i naturen går de ut i vattnet med en gång. Ungarna är omkring 24 cm långa vid kläckningen och ska ha en mindre anläggning med en grund vattendel, många gömslen och en varm solplats. Ge små insekter, räkor och små fiskar i små mängder varje dag, pudrade med kalk. Råden är lånade från besläktade varaner. Håll ungarna var för sig, så att de inte stressar varandra och så att du kan följa att var och en äter.

Hälsa och vanliga misstag

Sjukdomar hos just *Varanus mertensi* är inte närmare beskrivna. De typiska problemen för stora, halvt vattenlevande varaner i fångenskap är:

- För låga temperaturer och för lite UVB. Det ger dålig matsmältning, svag tillväxt och benskörhet. Djuret ska kunna värma upp sig till en hög yttemperatur, och UVB-röret ska bytas i tid.
- Fetma och leverproblem, särskilt vid för mycket gnagarfoder och för lite rörelse.

- Parasiter, särskilt hos vildfångade djur. Låt undersöka ett träckprov och låt en veterinär titta på djuret när det är nytt.
- Hud- och klosjukdomar från smutsigt vatten eller för stillastående vatten.
- Brännskador från oskärmade värmekällor.
- Salmonella, som djuret kan bära på utan att vara sjukt, och som kan smitta människor. God handhygien är ett krav.
- Stress, om djuret inte har gömslen och en tillräckligt stor anläggning.

Sök en veterinär med erfarenhet av varaner om djuret slutar äta, tappar i vikt, är slött, har svullnader, andningssvårigheter eller var i munnen. Arten har fötts upp i Europa i årtionden, men hur stor del av djuren i handeln som är uppfödda är inte dokumenterat. Vildfångade djur har större risk för parasiter, stress och sjukdom, så fråga alltid efter ursprung och papper.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.